

סקר התמחויות

פברואר 2021

רקע ושיטת דגימה

בחודש פברואר 2021 פרסמה התאחדות הסטודנטים סקר אינטרנטי בשיתוף אגודות הסטודנטים, על מנת לאמוד את מידת הביקוש, שביעות הרצון והאתגרים הקיימים בעולם ההתמחויות הסטודנטילי. סקר זה נולד בעקבות התובנה כי תקופת ההתמחות/התנסות מעשית מהווה פרק זמן משמעותי במהלך הלימודים בו הסטודנט/ית משתלב/ת בחברה/ארגון/עמותה ומתנסה בפעילותו המקצועית של אותו הגורם. ההתמחות מאפשרת צבירת ניסיון מעשי רלוונטי לתחום הלימוד של הסטודנט לקראת יציאתו לשוק התעסוקה, ובאפשרותה להעניק לסטודנט/ית עמדת פתיחה איכותית בבואו להשתלב בעולם העבודה.

הסקר נערך באופן מקוון באמצעות שאלון מובנה במהלך חודש פברואר 2021, וכולל מדגם רחב היקף של 1600 משיבים/ות ממעל 50 מוסדות לימוד. טעות הדגימה ברמת כלל המדגם נאמדת ב-2.5% ברמת ביטחון של 99%, ביחס לאומדנים השונים.

ממצאים מרכזיים:

- 68% מהמשיבים/ות לא ביצעו התמחות מעשית במהלך הלימודים.
- שביעות הרצון בקרב מבצעי ההתמחות גבוהה ועומדת על 4.01 מתוך 5.
- הסיבה המרכזית לשביעות הרצון הגבוהה הינה הענקת ידע על אפשרויות עבודה בתחום הלימוד ורכישת כישורים מקצועיים.
- 56% מהמשיבים/ות שלא ביצעו התמחות ציינו כי לא ידעו על קיומה של אופציה זו.
- 51% מהמשיבים/ות היו מעוניינים לבצע התמחות בשנת הלימודים הבאה.
- בתור גורמים אפשריים שהיו עשויים לעודד את המשיבים לקחת חלק בתכנית התמחות, בלטו צבירת ניסיון תעסוקתי משמעותי בתחום והלימודים לצד תגמול כספי עבור שעות ההתמחות.

מאפייני רקע:

1. מוסדות לימוד

אחוזים	התשובות
41.2%	אוניברסיטאות
19.8%	מכללות אקדמיות ציבוריות
15.9%	מכללות פרטיות
14.6%	מכללות לחינוך
8.5%	מוסדות אחרים
100%	סה"כ

ייצוג המוסדות בסקר תואם את אוכלוסיית הסטודנטים/ות למעט חריגה קטנה באחוז הייצוג של המכללות האקדמיות הציבוריות שאוזן על ידי משקולות.

2. תואר

אחוזים	התשובות
77%	1. תואר ראשון
11.5%	2. תואר שני
1.5%	3. תואר שלישי
5.5%	4. הנדסאי
4.5%	5. לימודי תעודה/ המשך
100%	סה"כ

3. מגדר

אחוזים	התשובות
70%	1. אישה
30%	2. גבר
100%	סה"כ

4. מגזר

אחוזים	התשובות
88%	1. יהודי
11%	2. ערבי
1%	3. אחר
100%	סה"כ

5. אזור מגורים

אחוזים	התשובות
22.7%	1. צפון
6.44%	2. שרון
30.54%	3. מרכז
24.10%	4. ירושלים
16.2%	5. דרום
100%	סה"כ

התמחויות: הנתונים הבאים מוצגים עבור סטודנטים/ות אשר ביצעו התמחות

6. האם את/ה עובד/ת במהלך הלימודים

אחוזים	התשובות
55.78%	1. עובד/ת כל השנה לרבות בתקופת הלימודים
9.83%	2. עובד/ת רק במהלך חופשות מהלימודים
4.85%	3. עובד/ת במהלך כל השנה למעט בחופשת הקיץ
29.5%	4. לא עובד/ת
100%	סה"כ

84% מהסטודנטים/ות עבדו טרם משבר הקורונה 1.1.3.2020¹ אין מדובר על תעסוקה במשרה מלאה, אלא על העסקה במסגרת שעתית/גלובלית, בעוד שבסקר זה שנערך בעיצומו של משבר הקורונה, כ- 70% מהמשיבים/ות מועסקים. לעניינו של סקר זה, יש לבחון כיצד גידול האבטלה ישפיע על הביקוש להתמחות ללא תגמול כספי. לא נמצאו הבדלים מובהקים בביצוע התמחות בין מועסקים למובטלים.

¹ <https://www.nuis.co.il/%D7%A1%D7%A7%D7%A8-%D7%94%D7%A1%D7%98%D7%95%D7%93%D7%A0%D7%98-2/>

7. האם ביצעת התמחות/ הכשרה מעשית במהלך הלימודים

תשובות	אחוזים
כן	32%
לא	68%
סה"כ	100%

מספר המשיבים/ות לסקר שביצעו התמחות גדול מייצוגם באוכלוסיות הסטודנטים/ות הכללית במטרה לבדוק את שביעות הרצון וייחסם להתמחות.

8. מה היה היקף שעות ההתמחות השנתי

תשובות	אחוזים
1. פחות מ 20 שעות	14.74%
2. 20-60 שעות	15.48%
3. 60-100 שעות	13.76%
4. 100-150 שעות	20.39%
5. מעל 150 שעות	35.63%

9. עד כמה את/ה מרוצה או לא מרוצה מההתמחות/ הכשרה מעשית שביצעת

תשובות	אחוזים
1. מאוד לא מרוצה	2.7%
2. לא מרוצה	3.69%
3. מרוצה במידה בינונית	17.4%
4. מרוצה	41.77%
5. מרוצה מאוד	34.4%
ממוצע:	4.01

כפי שמצביעים הנתונים, נמדדה שביעות רצון גבוהה בקרב המשיבים/ות אשר ביצעו התמחות. יתרה מכך, האחוז הנמדד בתחתית הסקאלה (1-2) נמוך משמעותית משביעות הרצון הממוצע שנמדדת במסלולי מלגות שונים. הדבר מעיד כי פוטנציאל הנשירה ממסלול התמחות הינו נמוך יחסית. שביעות

הרצון הגבוהה ביותר נמצאה בקרב הלומדים באוניברסיטאות ועמדה על 4.35. אין מספיק תצפיות (תואר שני) כדי להניח הבדלי שביעות רצון מובהקים בין התארים.

10. מהן הסיבות בגינן היית מרוצה מההתמחות/הכשרה מעשית שביצעת?

תשובות	אחוזים
1. למדתי במה אפשר לעסוק בתחום הלימוד שלי ורכשתי כישורים מקצועיים	78.6
2. הוספתי שורה חשובה בקורות החיים בעקבות ההתמחות	39.31%
3. קבלת נקודות זכות	25.8%
4. יצרתי נטוורקינג	20.64%
5. קבלת תגמול כספי בעבור ההשתתפות	10.7%
6. התקבלתי לעבודה במקום ההתמחות	7.6%
7. התקבלתי לעבודה לא במקום ההתמחות אך בזכות הכישורים שרכשתי בהתמחות	6.39%

* ניתן היה לסמן עד 3 תשובות, לכן סה"כ האחוזים לא משלימים ל-100%.

מהתשובות לשאלה זהו אנו למדים עד כמה חשוב לסטודנט/ית לקבל ידע והכוונה תעסוקתית לגבי המקצוע אותו הוא למד. על פי סקרי הסטודנט (2019, 2020) אנו למדים שכמחצית מהסטודנטים לתואר ראשון לא עובדים במשרות עם זיקה לתחום לימודיהם. בכוחה של התמחות לספק ידע ואפשרויות לגבי אפיקי תעסוקה בתחום הלימודים לצד רכישת כלים מקצועיים והוספת שורה בקורות החיים.

11. מה היו האתגרים בביצוע ההתמחות/ההכשרה המעשית?

תשובות	אחוזים
1. העומס וכמות השעות שנדרשה בהתמחות	65.85%
2. בעיה כלכלית - ההתמחות הקשתה על היכולת שלי לעבוד ולכלכל את עצמי	35.6%
3. קושי פיזי- קושי להגיע למקום ההתמחות	29.4%
4. חוסר הבנה את הנדרש ממני/ לא נתרמתי מקצועית מהעבודה במקום	21.3%
5. קושי אקדמי- רמתו של הקורס האקדמי שליווה את ההתמחות הייתה קשה משציפתי	7.13%

* ניתן היה לסמן עד 3 תשובות לכן סה"כ האחוזים לא משלימים ל-100%.

בקרב הלומדים באוניברסיטאות, "עומס וכמות שעות" צוינו כאתגר מרכזי. לעומתם, בקרב הלומדים במכללות מתוקצבות צוינו האתגרים "קושי פיזי" וכן "חוסר ידע והבנה" כבעלי משקל רב יותר, בפער של 9% ו-11% בהתאמה.

פרמטר הקושי הפיזי זכה לייצוג בולט במשיבים המתגוררים בצפון הארץ בפער של 8% לעומת המשיבים המתגוררים במרכז.

משיבים אשר לא ביצעו התמחויות:

12. מדוע לא ביצעת התמחות?

אחוזים	תשובות
55.69%	1. לא ידעתי על האפשרות הזאת
32%	2. אחר
7%	3. המחויבות שהתמחות דרשה ממני לא התאימה לי
20.64%	4. יצרתי נטוורקינג
3.9%	5. לא התקבלתי למקום שרציתי
2.5%	6. לא הרגשתי שזה ייתן לי ערך

* ניתן היה לסמן עד 3 תשובות לכן סה"כ האחוזים לא משלימים ל-100%.

לא נמצאו הבדלים מובהקים בין המוסדות בתשובה "לא ידעתי על האפשרות לבצע התמחות". במסגרת סעיף "אחר", המורכב מתשובות פתוחות, חזרו על עצמן התשובות "לא היה למוסד מה להציע לי בתחום לימודי" וכן הדגשה של קושי כלכלי בהשוואה לביצוע מלגות.

13. האם את/ה מעוניין/נת לבצע התמחות בשנת הלימודים הקרובה תשפ"ב?

אחוזים	תשובות
43.78%	1. מעוניין במידה רבה מאוד
18%	2. מעוניין במידה רבה
16.58%	3. מעוניין במידה מסוימת
3.5%	4. מעוניין במידה מועטה
5.84%	5. כלל לא מעוניין
12.3%	טרם החלטתי

נמצא הבדל מובהק ברצון לבצע התמחות, כאשר בקרב המכללות המתוקצבות נמדד הרצון הרב ביותר לבצע התמחות בשנה הבאה בפער של 13% מהאוניברסיטאות. נתון זה אינו עומד בהלימה לשביעות הרצון הגבוהה מהתמחויות בקרב הלומדים באוניברסיטאות ונובע ככל הנראה מפערי ידע לגבי התמחויות. פחות מ 10% מהמשיבים ציינו כי הם לא מעוניינים כלל בביצוע התמחות. נתון זה מדגיש את הפוטנציאל הרב הקיים בהרחבה והנגשת מסלולי התמחויות.

14. אילו מהפרמטרים הבאים היו גורמים לכם לקחת חלק בתוכנית התמחויות?

תשובות	אחוזים
1. צבירת ניסיון תעסוקתי משמעותי בתחום לימודי	79.81%
2 תגמול כספי עבור שעות ההתמחות	55.15%
3. אופציית עבודה בסיום ההתמחות (במקום בו התמחתי)	52%
4. יצירת נטוורקינג (יצירת רשת קשרים מקצועיים)	27%
5. שעות התמחות גמישות	23%
6. צבירת נקודות זכות אקדמיות	22.85%
7. היבט חברתי/עבודת צוות במקום ההתמחות	10.31%

* ניתן היה לסמן עד 3 תשובות לכן סה"כ האחוזים לא משלימים ל100%.

פרמטר צבירת הניסיון התעסוקתי נמצא כמוביל בכל סוגי המוסדות, התארים והאזורים הגיאוגרפיים. לעומת זאת פרמטר התגמול הכספי זכה לבולטות יתר באזורי פריפריה, בקרב הנדסאים ומחוסרי עבודה. במציאות בה כ 40% מהסטודנטים/ת לתואר ראשון לוקחים חלק במלגות בעבור תגמול כספי, מתקיימת "תחרות" בריאה על כיסו ובעיקר על שעות אחר הלימודים של הסטודנט/ית הישראלי/ת. מציאות בה התמחות תבוצע ללא שום תגמול כספי עשויה להדיר אוכלוסיות חלשות מקרבה. דווקא באוכלוסיות הללו טמון הפוטנציאל המספרי הרב ביותר לאייש את מסלולי ההתמחות, כמו כן אלו הן האוכלוסיות שעשויות להיתרם באופן הנרחב ביותר מביצוע התמחות בשל היתרון היחסי לו הם זקוקים בשוק העבודה.

15. אילו מהכישורים/מיומנויות היית מעוניין/נת לשפר באמצעות ההתמחות? ³

תשובות	אחוזים
1. הכרה משמעותית של עולם התוכן המקצועי של מקום העבודה	69.18%
2. כישורים טכנולוגיים/שליטה בישומי המחשב/יישומים טכנולוגיים	36%
3. כישורים משימתיים כגון: ניהול זמנים, כישורי ארגון, כישורי משא ומתן וכדומה	34.4%
4. כישורים בין אישיים/עבודת צוות	27%
5. כישורים בתחום השפות	14.67%

* ניתן היה לסמן עד 2 תשובות, לכן סה"כ האחוזים לא משלימים ל-100%.

בדומה לסעיפים קודמים (ראה סעיף 10), נתוני שאלה זו מדגישים את חוסר ההכרות של הסטודנטים עם עולם התוכן של תחום לימודיהם, וכן מדגישים בו זמנית כי ישנה ציפייה גדולה להכרה טובה יותר של עולם תוכן זה. נתון זה בולט בעיקר בין כותלי הפקולטה למדעי החברה בתחומי הלימוד אשר אינם בעלי פרופסיה ואינם מכוונים לעבודה קשיחה וברורה.

16. מחקרו של איתן רגב וגבריאל גורדון³ מראה כי בכוחה של התמחות בישראל לשפר את יכולת ההשתכרות בחמש השנים שלאחר התואר ב 8.7% אחוז בהשוואה לסטודנטים/ות שלא ביצעו התמחות. האם המידע הזה מעלה את הסיכוי שתבחר לבצע התמחות במהלך התואר?

תשובות	אחוזים
1. כן	89.9%
2. לא	10.10%

שאלנו שאלה זו במטרה לבדוק דרכי פרסום ואטרקטיביות של הצגת עולם התמחות. ממצאי שאלה זו מצביעים על כך שיש להתמקד בין היתר במשכורת ובקריירה העתידית של הסטודנט/ית ולא רק ב"כאן ועכשיו" המוגבל לזמן הלימודים האקדמיים.

³ [the-impact-of-academic-internships-on-employment-and-wages.pdf](https://www.tau.ac.il/~econ/papers/2018-01-the-impact-of-academic-internships-on-employment-and-wages.pdf)